
МИСТЕЦЬКА ОСВІТА: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

УДК 786.8 + 78.071.4

Бадалов Олег Павлович
(м. Сургут, Російська Федерація),
кандидат мистецтвознавства,
завідувач методичним об'єднанням вчителів,
заступник директора Муніципальної бюджетної
освітньої установи додаткової освіти
"Дитяча школа мистецтв"
oleg_badalov@mail.ru

МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ АНГЕЛІНИ СТРИГИ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ БАЯННОЇ КУЛЬТУРИ ЧЕРНІГІВЩИНИ

Вперше в українському музикознавстві досліджено основні етапи життєвого шляху, виконавської, педагогічної та культурно-організаційної діяльності основоположниці сучасного баянного руху Чернігівщини, заслуженого працівника культури України Ангеліни Олександрівни Стриги. Здійснено комплексний аналіз творчого методу А. Стриги як майстра баянної педагогіки, що розвиває традиції Київської баянної школи М. Геліса на Чернігівщині. Доведено вагомість внеску А. Стриги у розвиток академічної народної інструментальної культури Сіверщини у 1960–2010 роки.

Ключові слова: Ангеліна Стрига, баянне виконавство, Чернігівське музичне училище, гастрольно-конкурсна діяльність.

Бадалов Олег Павлович (г. Сургут, Российская Федерация), кандидат искусствоведения, заведующий методическим объединением учителей, заместитель директора Муниципального бюджетного образовательного учреждения дополнительного образования "Детская школа искусств"

Музыкально-педагогическая деятельность Ангелины Стриги в контексте развития баянной культуры Черниговщины

Впервые в украинском музыковедении исследованы основные этапы жизненного пути, исполнительской, педагогической и культурно-организационной деятельности основоположницы современного баянного движения Черниговщины, заслуженного работника культуры Украины Ангелины Александровны Стриги. Осуществлен комплексный анализ творческого метода А. Стриги как мастера баянной педагогики, который развивает традиции Киевской баянной школы М. Геліса на Черниговщине. Доказана весомость её вклада в развитие академической народной инструментальной культуры Северщины в 1960–2010 годы.

Ключевые слова: Ангелина Стрига, баянное исполнительство, Черниговское музыкальное училище, гастрольно-конкурсная деятельность.

Badalov Oleg (Surgut, Russian Federation), Ph.D. in Arts, chief of teachers' methodical association, vice-principal of Municipal budgetary educational institution of additional education "Children's Art School"

Anhelina Stryha's musical pedagogical activity in context of bayan culture development of Chernihiv region

Anhelina Oleksandrivna Stryha is the teacher, the performer, the active figure of the Ukrainian bayan movement. The honored worker of Ukrainian culture occupies a prominent spot

among the masters of bayan pedagogy and performance art. Her students never fail to represent bayan art of the Chernihiv region not only in Ukraine but abroad as well with dignity. Among them, twelve were given honorary titles both in Ukraine and Russian Federation and became laureates of both national and international competitions and keep on giving concerts in the region. Musical-pedagogical activity of A. Stryha has never been subject to research. Therefore, the urgency of the chosen topic is evident.

A. Stryha was born on February 3, 1941. She has been involved with music since a very young age. Her father was a talented amateur musician. Music was always heard in their household. A. Stryha acquired her primary musical education at the local Chernihiv music school. After graduation, she started working as a bayan teacher in a music club.

In 1959, she started studying at the Music College of Kyiv in the class of the Ukrainian Honored Artist Ivan Zhuromsky. In 1964, A. Stryha entered P. Tchaikovsky Conservatory of Kyiv where she underwent art training in the class of the Honored Art Worker and professor Marc Helis. Being a student, she became a touring musician giving performances in Kyiv, Moscow and the towns of Chernihiv region.

She has been head of the Folk Instruments Department in the Music College of Chernihiv since 1967. Later on, she became head of the folk instruments teachers' union. A. Stryha attended classes of cutting edge artists in the conservatories of Ukraine, Russia, and Belarus as a specialist in educational methods. She organized master classes and recitals with the prominent representatives of bayan cultures such as V. Semyonov, F. Lips, V. Besfamilny, Y. Shishkin and others.

The research of stages throughout which the creative personality of Anhelina Stryha was being established, showed that she has been within musical environment since a very young age. The start of her musical activity was influence by her pedagogical work, which became the leading one among the performance activity and searches for better educational methods. Her constant interaction within most prominent artists of native bayan art has influenced her formation as a creative individual. Therefore, A. Stryha developed the high level of professionalism.

A. Stryha's musical-pedagogical activity, which commenced in the late 1950s, influenced the development of the folk instrumental performance and pedagogy of the Chernihiv region. Having started the development of the academic bayan culture in the region by giving concerts constantly, A. Stryha started attracting her students to the sphere of concert performance as well. Her touring as well as that of her students has been encompassing all of the Chernihiv region for more than half a century. Moreover, constant exposure of bayan music through concerts has served the exposure of the academic bayan culture in the region, helped to broaden the music perception of the listeners, stimulated the professional orientation of the youth, and allowed performing students to gain professional experience.

A. Stryha's pedagogy is founded on the principles of personalization and dialogic approach. Her strategies consist of several stages. The first one – the initial – features the fullest help of the teacher when it comes to gradual increase of activity in solving art tasks. The second stage is self-regulation and the building of partnership between the student and the teacher. This stage allows the students of A. Stryha to acquire the skill of self-development as an artist. In this context, the personal experience of A. Stryha as a performer plays an important role, which in connection with the dialogic approach causes the transformation of subordinated relationship between the teacher and the student into the position of co-workmanship. The teacher does not only teach, but stimulates the aspirations of students for self-development and creates perfect conditions for further self-actualization.

By creating teacher editions, putting in order repertoire works and conducting master classes, A. Stryha solved the problem of supplying new educational methods for the sake of improving educational process. The problem was caused by the embranchment of the system presiding over extracurricular specialized primary art institutions of the Chernihiv region.

The pedagogical work of A. Stryha's graduates in all primary art educational establishments of the region contributed to the growth of the overall level of folk instruments performance among children as well as caused qualitative changes in the preparation of the music college enrollees. Representatives of folk instrumental performing art in the Chernihiv region, who went on to become

laureates of regional, national, and international competition and continue studies in the higher art institutions are the testament to that.

Thusly, Anhelina Stryha's powerful and lasting musical-pedagogical activity came to constitute an important stage in the development of academic bayan art in the Chernihiv region. Further study of A. Stryha's creative activity will positively contribute to the generalization of pedagogical, educational, performing, and educational methods' traditions, which were founded by her as a result of the dialogue with the representatives of Kyiv-bayan-school and transformed in the conditions of work in her region. It will enrich the vision of Kyiv-bayan-school as well as its creative potential, not to mention allow us to understand the factors leading to the stimulation of progress and enrichment of traditions, which had been established before. Finally, the study of her activity and methods will give one a much better understanding of the Chernihiv region's cultural life and the development of bayan art in Ukraine.

Key words: *Anhelina Stryha, bayan performance, Chernihiv Music College, concert touring and competition activities.*

Сучасне музикознавство приділяє посилену увагу вивченню діяльності української академічної школи виконавства на народних інструментах. Особливе місце у цьому процесі приділяється дослідженню баянної школи. Так, питання виникнення та організації творчої діяльності Київської баянної школи висвітлені у працях Л. Бендерського і В. Князева [3; 11]; досліджено Одеську та Львівську баянні школи [10; 14].

Висвітлення діяльності національних баянних шкіл неможливе без узагальнення особливостей творчості їх провідних представників, адже школа – "поняття не географічне. Воно аж ніяк не визначається належністю викладача класу баяна або виконавця на цьому інструменті до того чи іншого міста. Школа зумовлюється насамперед самобутністю педагогічного обдарування її засновника в акумуляції прибічників, у створенні з них співдружності творчих однодумців" [15, 192]. І якщо вже досліджено творчу діяльність визначних діячів баянного мистецтва М. Геліса [8], В. Бесфамільного [6], М. Оберюхтіна [1], С. Карася [4], Д. Кужелева [9] та ін., то виконавська, педагогічно-виховна та науково-методична діяльність представників баянної культури локусів України, зокрема Чернігівщини, ще не стала предметом вивчення музикознавців. Наголошуючи на небезпеці такого стану справ, М. Давидов зауважує, що "віддаленість районів може інколи призводити до втрати безпосередніх контактів, а відтак і інформації, інколи до недооцінки чужих і переоцінки власних здобутків" [7, 5]. З огляду на вищенаведене, неабиякого значення набуває вивчення музично-педагогічної діяльності помітної постаті музичного життя Чернігівщини, активної діячки баянного руху України, виконавиці, педагога, заслуженого працівника культури України Ангеліни Олександрівни Стриги. Її творча діяльність ще не стала предметом дослідження науковців, що обумовлює актуальність пропонованої публікації.

Об'єкт дослідження у даній статті – музична культура Чернігівщини 60-х рр. ХХ – початку ХХІ століття. Предмет дослідження – багатогранна творча діяльність заслуженого працівника культури України А. Стриги.

Метою статті є висвітлення творчого шляху, мистецьких здобутків і засад музично-педагогічної діяльності А. Стриги як провідного представника баянної культури Чернігівщини 1960–2010 років.

Ангеліна Олександрівна Стрига (у дівочтві – Гришина) народилася 3 лютого 1941 р. у місті Рузаївка, що у Мордовії (Російська Федерація), у родині залізничника Олександра Ілліча Гришина. Її батько надзвичайно любив музикувати. Не маючи музичної освіти, він самотужки оволодів кількома народними інструментами, а згодом – організував самодіяльний оркестр народних інструментів з працівників залізничного депо, де працював. Аматорський колектив під орудою О. Гришина був активним учасником художньої самодіяльності залізничників, брав участь у численних фестивалях, оглядах і конкурсах. Тож, музика оточувала Ангеліну з малих років.

Робота О. Гришина на залізниці була пов'язана з постійними змінами місця перебування родини, що унеможливило систематичність занять музикою для його дітей. Лише у 1951 р., коли родина остаточно оселилася у Чернігові, Ангеліна та її сестра Людмила почали брати приватні уроки фортепіанної гри. За згадкою А. Стриги, після того, як вона з сестрою почали вчитися музиці, у родині регулярним стало домашнє музикування. Чи не кожного вечора батько уважно вислуховував твори, які вчили його доньки. По слуху граючи на баяні, він підбирав акомпанемент, підголоски тощо – і утворювалися імпровізовані дуети або тріо. Така увага була надзвичайно важливою для дітей, надихала їх до подальшого оволодіння музичним інструментом, унаочнювала мету навчання.

У 1953 р. Ангеліну було зараховано до баянного класу музичної школи, де її викладачем з фаху став учень заслуженого артиста України Івана Івановича Журомського, випускник Київського музичного училища Михайло Іванович Стрига – її майбутній чоловік.

По завершенні навчання у школі до Ангеліни прийшов перший педагогічний досвід. Вона почала працювати викладачем баяну у музичному гуртку для дітей з вадами зору при Чернігівському відділенні Українського товариства сліпих.

У 1959 р. А. Стрига вступила на народний відділ Київського музичного училища, де вчилася у класі І. Журомського. За словами А. Стриги, він значно вплинув на формування її особистості, слугував за взірець в організації навчально-виховного процесу. У музичному училищі Ангеліна почала набувати виконавського досвіду: об'їхала з концертами усю Чернігівську область, виступала у будинках культури, музичних школах, установах Києва. І. Журомський – знаний концертант, артист ушлявленого квартету баяністів Київської філармонії – привчав своїх студентів до того, що програма, яка готується у класі, має бути винесена на концертну естраду. Це надзвичайно дисциплінувало студентів і мотивувало до роботи. З виступів у Києві А. Стризі найбільше запам'ятався сольний концерт у двох відділеннях, що відбувся у будинку культури на Подолі. Його, напередодні державних іспитів в училищі, організував І. Журомський.

Він вагався щодо доцільності виносу на розсуд екзаменаційної комісії такої великої програми, але після успішного концерту А. Стриги його сумніви зникли.

У 1964 р. А. Стрига вступила до Київської державної консерваторії ім. П. І. Чайковського, де пройшла справжній мистецький вишкіл у класі заслуженого діяча мистецтв України, професора Марка Мусійовича Геліса. Він приділяв надзвичайну увагу роботі над якістю звуку, над інтонуванням, фразуванням, володінням міхом. М. Геліс звернув увагу Ангеліни на важливість вміння робити перекладення й аранжування творів, пристосовуючи їх до особливостей баяна.

З 1965 р. А. Стрига переходить на заочне відділення і починає працювати викладачем по класу баяна і диригування на народному відділі Чернігівського музичного училища. Педагогічну роботу вона поєднує з активним концертнуванням. Станом на 1966 р. Ангеліна Стрига "підготувала 4 самостійних програми на два відділи і тільки за останній час відіграла 20 концертів в таких містах як Київ, Чернігів, Ніжин, Прилуки, Остер", виступила у Москві з сольними концертами у рамках абонементу "Народні інструменти", організованому "Москконцертом" [17, арк. 1]. Концертна діяльність баяністки набула широко розголосу. У регіональній періодиці регулярно починають з'являтися статті-відгуки про її виступи [2; 5; 12; 13].

У лютому 1966 р. керівництво Чернігівської філармонії звернулося до державної тарифікаційної комісії з клопотанням про встановлення А. Стризі "тарифікації по I-й категорії з місячним окладом в розмірі 160 крб. та разової ставки в 10 крб. 50 коп. з метою залучення до разової концертної діяльності" [17, арк. 1]. Свій високий виконавський рівень А. Стрига підтвердила, здобувши у 1968 р. звання дипломанта Першого всеукраїнського конкурсу виконавців на народних інструментах, що відбувся у Києві.

З 1967 р. А. Стрига очолює відділ народних інструментів музичного училища, керує обласним методичним об'єднанням викладачів народних інструментів, веде викладацьку роботу у Чернігівському інституті мистецтв та менеджменту культури Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва (з 2008 р.), є автором численних методичних праць, виданих Чернігівським обласним методичним центром закладів культури і мистецтв.

Поєднання педагогічної, виконавської та методичної складових у музично-педагогічній діяльності зумовили звертання А. Стриги до осередків баянного мистецтва України, Російської Федерації, Білорусі. Вона відвідувала класи провідних митців у Київській, Донецькій, Московській, Мінській консерваторіях, Харківському, Ростовському-на-Дону, Далекосхідному, Воронежському інститутах мистецтв; була організатором проведення відкритих уроків, майстер-класів, творчих зустрічей з видатними діячами баянної культури – композиторами, виконавцями, педагогами: А. Беляєвим, К. Мясковим, В. Семеновим, Ф. Ліпсом, О. Тимошенком, М. Севрюковим, С. Бліновим, В. Бесфамільним, О. Склярівим, В. Зубицьким, Ю. Шишкіним та ін.

Системна робота А. Стриги – викладача і керівника відділу – дала позитивні результати. У 1973 р. вперше серед студентів музичних училищ було про-

ведено всеукраїнський конкурс, на якому студенти А. Стриги стали лауреатами першої (Т. Кириченко) і третьої (В. Фалалеев) премій. З того часу понад 60 разів вихованці А. Стриги виборювали звання лауреатів регіональних, національних і міжнародних конкурсів; 12 випускників її класу були відзначені почесними званнями України й Російської Федерації.

З огляду на високу результативність підготовки учнів А. Стриги до конкурсної діяльності, доцільно окреслити основні засади її педагогічної діяльності. Роботу зі своїми майбутніми студентами Ангеліна Стрига починає ще під час їх навчання у музичній школі. Ведучи профорієнтаційну діяльність на теренах області, педагог вишукує обдарованих учнів, скеровує їх музичний розвиток, формує навчальний репертуар, з'ясовує психологічні особливості, вивчає слабкі й сильні сторони особистості учня. Склавши певне уявлення про майбутнього студента, А. Стрига отримує змогу сформулювати його навчальну програму в училищі від першого курсу до випуску. За її словами, "коли студент в мене грає програму на першому курсі, то я вже знаю, що він буде грати на державному іспиті" [16, арк. 7].

Загалом, організація навчально-виховного процесу у класі А. Стриги підкорена реалізації двох цілей – актуальної (учбові завдання сьогодення) та перспективної (вступ до музичного вищого навчального закладу). Разом з тим, А. Стрига усвідомлює важливість готовності випускника до педагогічної роботи у музичній школі, у чому пересвідчилася на власному досвіді з юнацьких років. Тому вона вважає за необхідне, щоб у її класі "студент вивчив і зрозумів усі закони музики. У зв'язку з цим доводиться багато теоретичних питань з'ясовувати на уроці з фаху, адже до училища поступають діти, переважно з районів області, з посередньою загальномузичною підготовкою" [16, арк. 6].

Починаючи роботу над твором, А. Стрига вимагає від студента достеменно-го знання біографії композитора, історії та часу написання твору, що вивчається; контролює обізнаність у термінології, позначеннях, редакційних варіантах тощо. Володіючи великим зібранням методичної літератури, А. Стрига надає студенту можливість ознайомлення з нею, привчає до її вивчення, проводить бесіди з метою з'ясування того, що було засвоєно студентом.

На етапі практичного ознайомлення з твором А. Стрига привчає студента до вірного прочитання тексту з самого початку роботи: з'ясовуються особливості синтаксису музичних побудов, загальний динамічний план, певні виконавські труднощі. На заваді швидкому оволодінню твором часто стає низький рівень читання з аркушу, що спостерігається у багатьох випускників музичних шкіл. Долаючи цю проблему, А. Стрига привчає своїх учнів читати з аркушу п'ять п'єс щоденно, починаючи з творів початкового рівня. У процесі формування і вдосконалення вірних виконавських навичок викладач посилену увагу приділяє роботі над туше та вивченню різних видів атаки міху, що у своїх різноманітних сполученнях дозволяє виконавцю досягати потрібного характеру звучання у відповідності з музично-художніми задачами. Основні виконавські прийоми учні А. Стриги опрацьовують на вправах, які педагог формує на матеріалі творів, що вивчаються.

Зазвичай, студенти А. Стриги починають брати участь у конкурсах на третьому курсі навчання. До цього часу вони накопичують певний репертуар,

вже мають виконавських досвід. За два місяці до конкурсу студенти багато грають в умовах, наближених до концертних. Насамперед – перед усім класом в аудиторії для занять. За спостереженням А. Стриги, у такому, здавалося б, звичайному середовищі "у класі, перед своїми сокурсниками, відбувається стільки втрат: текст, динаміка, емоційний стан" [16, арк. 8]. Потім заняття переносяться до училищного залу з метою адаптації до сценічного простору. На останньому етапі підготовки до конкурсу студенти дають концерти у музичних школах області. Такі виступи А. Стрига вважає обов'язковою умовою не лише підготовки конкурсанта, але й складовою навчально-виховного процесу відділу народних інструментів музичного училища, адже "в районах це єдина можливість доторкнутися до сучасного виконавства. Якщо раніше хоча б інколи приїздили виконавці-гастролери, то на сьогоднішній день цього немає, надія тільки на студентів. До того ж, виступ студента у своїй школі, перед своїми вчителями і учнівством це колосальна профорієнтаційна робота як для шкіл, так і для музичного училища" [16, арк. 9].

А. Стрига-викладач здатна знаходити вихід з непередбачуваних ситуацій. Так, коли у 1981 р. з Чернігівського музичного училища звільнився єдиний викладач по класу балалайки, на народному відділі залишився його студент-третьокурсник Володимир Суховерський. Виходячи з ситуації, що склалася, А. Стрига почала з ним працювати. Під її керівництвом В. Суховерський у 1982 р. здобув звання лауреата Всеросійського конкурсу ім. І. Паницького, поступив до Воронежського інституту мистецтв. Нині В. Суховерський – заслужений діяч мистецтв України, директор Чернігівського музичного училища ім. Л. М. Ревуцького.

У цьому контексті варто згадати про випадок з випускником А. Стриги Володимиром Гаркушею. На початку четвертого курсу музичного училища він, зазнавши травми, втратив чутливість четвертого пальця правої руки. А. Стрига допомогла В. Гаркуші підготувати таку аплікатуру дипломної програми, яка виключала використання травмованого пальця. Розуміючи обмеженість перспектив талановитого учня у здобутті фаху баяніста у вищому навчальному закладі, викладач перенесла центр тяжіння занять на диригування. А. Стрига підготувала В. Гаркушу до вступу на факультет народних інструментів Далеко-східного інституту мистецтв, адже здобуття диригентського фаху було можливе лише на базі вищої освіти. В інституті мистецтв В. Гаркуша йшов тим шляхом, який намітила йому А. Стрига: він оволодів фахом баяніста та диригента і на сьогодні є народним артистом України, головним диригентом Дніпропетровського театру опери та балету.

Підсумовуючи результати проведеного дослідження, можна дійти певних висновків. Так, огляд етапів становлення творчої особистості Ангеліни Стриги засвідчив, що з юних років вона перебувала в музичному середовищі. Початок її музичної діяльності позначився педагогічною роботою, яка стала провідною серед виконавської діяльності та методичних пошуків. Спілкування з провідними діячами вітчизняного баянного мистецтва вплинуло на формування творчої індивідуальності А. Стриги, сформувало в неї високий професіоналізм.

Музично-педагогічна діяльність А. Стриги, що розпочалася наприкінці 1950-х років, комплексно впливала на розвиток народного інструментального виконавства і педагогіки Чернігівщини. Почавши розвій академічної баянної культури регіону з активного особистісного концертування, А. Стрига залучила до нього своїх учнів. Понад півстоліття гастролі баяністки-педагога та учнів її класу охоплюють усю Чернігівщину і слугують розповсюдженню академічної баянної культури у регіоні, сприяють розширенню музичного кругозору слухачів, стимулюють професійне орієнтування юнацтва, дозволяють студентам-виконавцям набувати виконавського досвіду.

Педагогіка А. Стриги ґрунтується на принципах персоналізації й діалогічного підходу, що мають свої етапи. На першому – початковому етапі – це найповніша допомога викладача студенту з поступовим нарощуванням активності останнього у вирішенні мистецьких задач; на другому – саморегуляція й побудова відносин партнерства між студентом і викладачем, що дозволяє учням А. Стриги набути навичок саморозвитку себе як митця. У цьому контексті набуває неабиякого значення персональний досвід А. Стриги-виконавця, що у поєднанні з діалогічним підходом зумовлює трансформування субординованих відносин між педагогом і студентом у позицію співробітництва. Тобто, викладач не просто вчить, а стимулює прагнення учня до саморозвитку, створює умови для його подальшої самореалізації.

Створення А. Стригою методичних посібників, упорядкування репертуарних збірок, проведення майстер-класів тощо вирішило проблему методичного забезпечення навчально-виховного процесу, актуалізовану розгалуженням системи позашкільних спеціалізованих мистецьких навчальних закладів на Чернігівщині.

Педагогічна робота випускників А. Стриги в усіх мистецьких навчальних закладах регіону сприяла зростанню загального рівня дитячого виконавства на народних інструментах, зумовила якісні зміни у підготовці абітурієнтів музичного училища. На користь цього твердження свідчить збільшення кількості представників народного інструментального виконавства Чернігівщини, що стають лауреатами регіональних, національних і міжнародних конкурсів, продовжують навчання у мистецьких вищих навчальних закладах.

Узагальнюючи вищезазначене, спробуємо намітити перспективи дослідження поставленої проблеми. Не викликає сумнівів те, що потужна й довготривала музично-педагогічна діяльність Ангеліни Стриги стала важливим періодом у розвитку академічного баянного мистецтва Чернігівщині, заклала підґрунтя його поступу. Подальше вивчення творчої діяльності А. Стриги може тривати у напрямі з'ясування її виконавських і педагогічних принципів, особливостей культурно-організаційної роботи. Вивчення музично-педагогічної діяльності А. Стриги сприятиме узагальненню тих педагогічно-виховних, виконавських, науково-методичних традицій, що були засвоєні нею у спілкуванні з представниками Київської баянної школи і трансформовані в умовах роботи на Чернігівщині. Це збагатить уявлення про Київську баяну школу та її творчий потенціал, дозволить розуміти фактори стимуляції прогресу й збага-

чення традицій, що існували, значно збагатить уявлення про культурне життя Чернігівщини та розвиток баянного мистецтва України.

Література

1. Балик В. Пам'яті Михайла Дмитровича Оберюхтіна / В. Балик // Народно-інструментальне виконавство на зламі ХХ–ХХІ століть : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Дрогобич : Просвіт, 2007. – С. 179–191.
2. Бемолук Л. Класика на баяні / Л. Бемолук // Комсомольський гарт. – 1967. – 3 березня. – С. 4.
3. Бендерський Л. Г. Киевская школа воспитания исполнителя на народных инструментах / Леонид Григорьевич Бендерский. – Свердловск : Изд. Уральского университета, 1992. – 192 с.
4. Бобечко О. Яскравий представник львівської баянної школи Сергій Карась / О. Бобечко // Львівська баянна школа та її видатні представники : зб. матеріалів науково-практичної конференції 23 квітня 2005 року. Старий Самбір. – Дрогобич : Коло, 2005. – С. 5–12.
5. Галковська Н. Музичні п'ятниці / Н. Галковська // Деснянська правда. – 1987. – 7 квітня. – С. 8.
6. Гончаренко В. В. Володимир Бесфамільнов / В. В. Гончаренко, Н. М. Гончаренко. – К. : Музична Україна, 1984. – 46 с.
7. Давидов М. А. Історія виконавства на народних інструментах (Українська академічна школа) / М. А. Давидов. – К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2010. – 592 с.
8. Давидов М. Професор М. Геліс – засновник першої кафедри народних інструментів / М. Давидов // Музичне виконавство : Науковий вісник НМАУ ім. П. Чайковського. – К. : 2003. – Вип. 26. – С. 7–29.
9. Дацина Л. Наукова і педагогічна творчість Дмитра Кужелева / Л. Дацина // Львівська баянна школа та її видатні представники : зб. матеріалів науково-практичної конференції 23 квітня 2005 року. Старий Самбір. – Дрогобич : Коло, 2005. – С. 42–44.
10. Евдокимов В. М. Одесская академическая школа народно-инструментального искусства / В. М. Евдокимов. – Одесса : Астропринт, 1999. – 88 с.
11. Князев В. Київська баянна школа / В. Князев // Часопис НМАУ ім. П. І. Чайковського : науковий журнал, 2010, №1 (6) – С. 29–36.
12. Коваль П. Гість з музичного училища / П. Коваль // Під прапором Леніна. – 1966. – 23 березня. – С. 4.
13. Крюкова Е. Начало традиции / Е. Крюкова // Брянский рабочий. – 1986. – 3 апреля. – С. 8.
14. Кундыс Р. Львовская баянная школа в контексте национального академического народно-инструментального искусства / Р. Кундыс // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. – Тамбов : Грамота, 2013. – С. 94–97.
15. Портреты баянистов : сб. статей / [сост. М. И. Имханицкий, А. Н. Якупов и др.] – М. : РАМ им. Гнесиных, 2001. – 298 с.
16. Стрига А. Моя педагогічна діяльність / Ангеліна Стрига. – Рукопис. – 2014. – 10 арк.
17. Творча характеристика на солістку інструментального жанру (баян) Стригу Ангеліну Олександрівну. – Архів Чернігівського обласного філармонійного центру фестивалів та концертних програм. – 1966. – 1 арк.

References

1. Balyk, V. (2007). In memory Mykhaila Dmytrovycha Oberiuhtina. Folk an instrumental performance at the end of the XX and a the beginning of the XXI centuries. Proceedings of the International Scientific and Practical Conference. (pp. 179-191). Drogobych: Prosvit [in Ukrainian].

2. Bemoljuk, L. (1967). Classics on the bayan. *Komsomolskyj gart*, 3 March, 4 [in Ukrainian].
3. Benderskij, L.G. (1992). *Kuiv educational school of performer of the folk instruments*. Sverdlovsk: Izd. Uralskogo universiteta [in Russian].
4. Bobechko, O. (2005). The famous representative of Lviv bayan school Sergij Karas. *Lviv bayan school and its outstanding representatives. Proceedings of the Scientific and Practical Conference*. Staryj Sambir. (pp. 5-12). Drogobych: Kolo [in Ukrainian].
5. Galkovska, N. (1987) *Musical Fridays*. *Desnjanska Pravda*, 7 April, 8 [in Ukrainian].
6. Goncharenko, V.V. (1984) *Volodymyr Besfamilnov*. Kyiv: Muzychna Ukraina [in Ukrainian].
7. Davydov, M. A. (2010) *History of performance on folk instruments (Ukrainian Academic School)*. Kyiv: NMAU im. P. I. Chajkovskogo [in Ukrainian].
8. Davydov, M. A. (2003). *Professor M. Helis as a founder of the first department of the folk instruments*. *Muzychne vykonavstvo: Naukovyj visnyk NMAU im. P. Chajkovskogo*, 26, 7–29 [in Ukrainian].
9. Dacyna, L. (2005). *Scientific and pedagogical activities of Dmytra Kuzhelieva. Lviv bayan school and its outstanding representatives. Proceedings of the Scientific and Practical Conference*. Staryj Sambir. (pp. 42–44). Drogobych: Kolo [in Ukrainian].
10. Evdokimov, V. M. (1999). *Odessa Academic School of Folk and Instrumental Art*. Odessa: Astroprint [in Russian].
11. Knjazjev, V. (2010). *Kyiv bayan school*. *Chasopys NMAU im. P. I. Chajkovs'kogo*, 1(6), 29–36 [in Russian].
12. Koval, P. (1966). *Guest from a musical college*. *Pid praporom Lenina*, 23 March, 4 [in Ukrainian].
13. Krjukova, E. (1986). *The beginning of the tradition*. *Brjanskij rabochij*, 3 April, 8 [in Russian].
14. Kundys, R. (2013). *Lviv bayan school in the context of the national academic folk instrumental art*. *Istoricheskie, filosofskie, politicheskie i juridicheskie nauki, kul'turologija i iskusstvovedenie. Voprosy teorii i praktiki*, (pp. 94-97). Tambov: Gramota [in Russian].
15. Imhanickij, M. I. Yakupov, A. N. (2001). *Portrets of bayan-players*. Moscow: RAM im. Gnesinyh [in Russian].
16. Stryga, A. (2014). *My pedagogical activities*. *Rukopys* [in Ukrainian].
17. *The Creative characteristics of Strygu Angelinu Oleksandrivnu, the soloist of the instrumental (bayan) genre*. (1966). *Arhiv Chernigivskogo oblasnogo filarmonijnogo centru festyvaliv ta koncertnyh program* [in Ukrainian].